

วิชาการทะเลเบียนพล

ตอนที่ 1

วิวัฒนาการทะเลเบียนพล

วิวัฒนาการทะเบียนพล

ข้อ ๑ ความเบื้องต้น

สมัยโบราณ

- ▶ ก่อนยุคกรุงสุโขทัย
- ▶ ยุคกรุงสุโขทัย
- ▶ ยุคกรุงศรีอยุธยา

ถือเป็นประเพณีที่คนไทยนิยมใช้การบังคับบุคคลเข้ารับราชการทหาร

ถือเอาวงศ์สกุลเป็นหลักว่า บิดาเป็นทหาร บุตร หลาน เหล่น ฯลฯ ก็ต้องเป็นทหารตามบิดาด้วย จนถึงสมัย สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เปลี่ยนแปลงไป

ข้อ 1 ความเบื้องต้น

สมัยสมเด็จพระรามาเมศวร

▶ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

1. ตั้งทำเนียบยศ
2. การจัดทำทำเนียบหัวเมือง
3. ตั้งทำเนียบหน้าที่กระทรวงทบวงกรม
ฝ่ายพลเรือน จตุสดมภ์
ฝ่ายทหาร

ข้อ 1 ความเบื้องต้น

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

1. ทำตำราพิไชยสงคราม
2. ทำสารบาญชี
3. ทำพิธีหัวเมือง

ข้อ 2 เครื่องหมายประจำตัวทหาร

2.1 การสักเลก

การสักเลกนี้เริ่ม ใน รัชกาลที่ 2

ณ วันอาทิตย์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 11 จ.ศ.1172

ปีมะเมีย นักขัตร์โทศก ร.ศ. (พ.ศ.2353)

การใช้เหล็กสักตัวอักษรและตัวเลขลงไป

ท้องแขนขวาหรือท้องแขนซ้าย

พระราชกำหนดลักษณะ

- ▶ ลักษณะพวกไพร่ที่มีหน้าที่ที่ต้องรับราชการเป็นทหาร
  - ▶ ประชาชนพลเมืองของสยาม เรียกว่า ไพร่พล
  - ▶ ไพร่พล รวมถึง ไพร่สม และไพร่หลวง
  - ▶ เลข ไพร่สังกัดอยู่กรมกองไหนเรียกว่า เลขของกรมกองนั้น
  - ▶ ถ้าเปลี่ยน พระเจ้าแผ่นดิน หรือรัชกาลใหม่ จะต้องสำรวจไพร่พล และจะต้องมีการลงทะเบียนใหม่
- บางคนอายุมากถึง 3 รัชกาลทำให้มีรอยสักที่ท้องแขนถึง 3 แห่ง

ตราภูมิคุ้มห้าม

- เป็นชื่อของใบสำคัญชนิดหนึ่ง ไว้สำหรับตัว
- จ่ายให้ไพร่หลวงที่เข้ารับราชการเข้าเวร
- เพื่อ การยกเว้น ค่าสมพัตสร
- ไม่ต้องเสียเงินรัชชูปการ
- อากรบางอย่างตามที่ทางราชการจะกำหนด

“ตัวคุมสัก”⁺

- ทางราชการไม่สักให้ ผู้ที่มีตำแหน่งได้รับพระราชทาน เบี้ยหวัด หรือไม่ได้รับเบี้ยหวัด
- เช่น ขุนหมื่น กรมการ กำนัน พัน นายบ้าน
ชาวด่าน
- ได้รับพระราชทาน ตัวคุมสัก แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

การสักเลก

- ทางราชการไม่สักให้ ผู้ที่มีตำแหน่งได้รับพระราชทาน เบี้ยหวัด หรือไม่ได้รับเบี้ยหวัด
- เช่น ขุนหมื่น กรมการ กำนัน พัน นายบ้าน
ชาวด่าน
- ได้รับพระราชทาน ตั๋ว⁺กลุ่มสัก แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

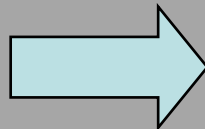
การสักเลก

ร.2

พระราชกำหนดสักเลก พ.ศ.2353

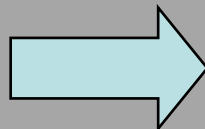
อายุ 16 – 70 ปี

ตราภูมิคุ้มห้าม

9 สติงเฟื่อง

ตัวคุ้มสัก⁺

10 – 11 สติง

ร.5

พ.ศ.2431

อายุ 16 — 50 ปี

อายุ 70 ปี พ้นราชการ

รศ. 116
พ.ศ.2440

กรมยุทธนาธิการ

อายุ 16 — 50 ปี

65 ปี พ้นราชการ

60 ปี พ้นราชการ

2.2 การสักหมาย

- สมเด็จพระปิตุลาธิราชวโรดมมงคลนายกได้ทรงเป็นผู้บัญชาการทหาร
- ให้ฝ่ายพลเรือนทำบัญชีสำมะโนครัวทหาร
- ขอบังคับเกี่ยวกับลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ.๑๒๒ ขึ้นใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ร.ศ.๑๒๒ (พ.ศ.๒๔๔๕)
- บังคับใช้ ที่มณฑลนครราชสีมาเป็นมณฑลแรก
- ต่อมา มี มณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก มณฑลราชบุรี

วิวัฒนาการทะเบียนพล

สมัยก่อนอยุธยา

สมัยอยุธยา

รัตนโกสินทร์

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

การสักเลก

การสักหมาย

ร.2

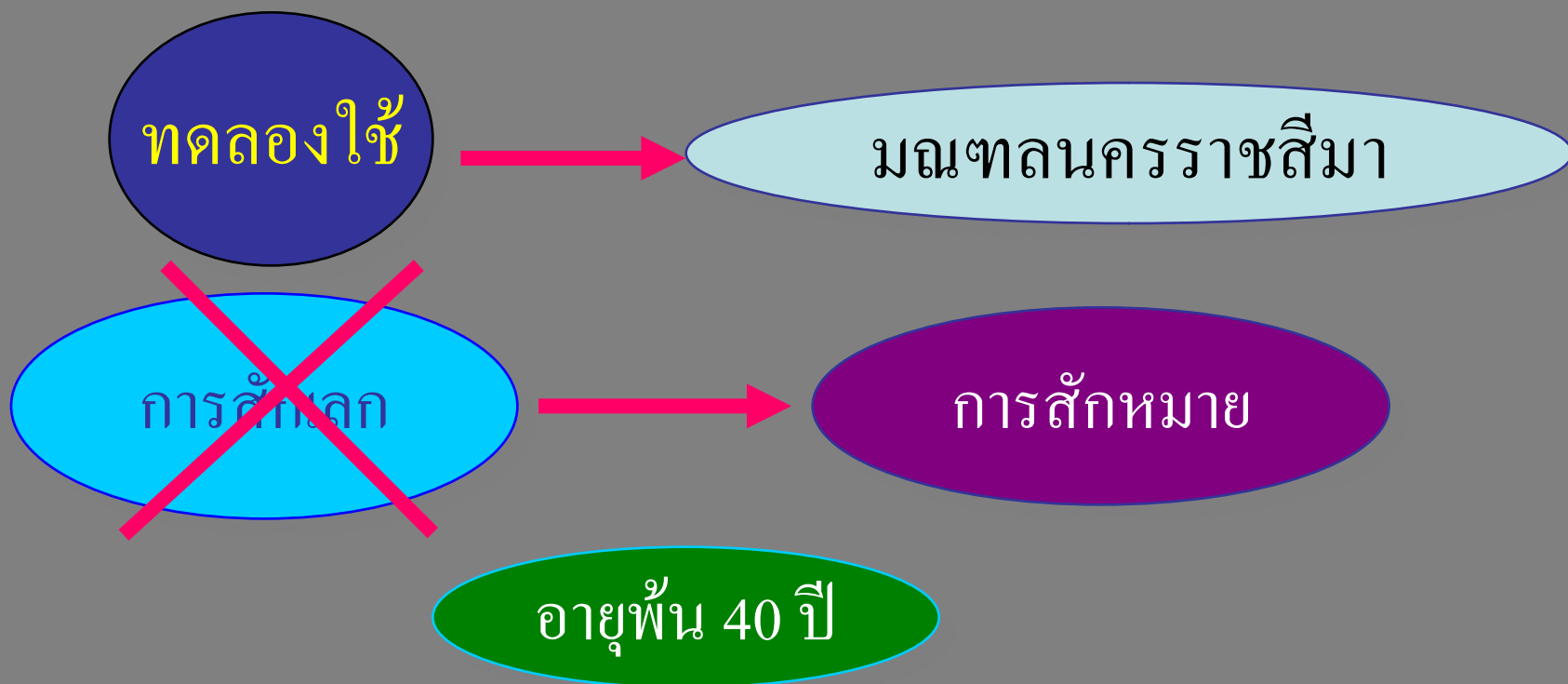
ร.5

ร.5

การสั๊กหมาย

- ข้อบังคับเกี่ยวกับลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ.122

แบบสั๊กหมาย

122

ท.บ.5

น.1

127

ท.ร.3 พ.

ข.1

127

ท.ร.3

ข.1

122

ท.บ.5 ต.

น.1

ท.บ.1

น.

ท.ร.1

ส.

วิวัฒนาการทะเบียนพล

สมัยก่อนอยุธยา

สมัยอยุธยา

รัตนโกสินทร์

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

การสักเลก

การสักหมาย

ร.2

ร.5

ร.5

ร.6

พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ.๑124
(พ.ศ.2448)

ร.6

พ.ศ.2459

~~เมือง~~

จังหวัด

พ.ร.บ.ลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ.2460

2460

ท.บ.1 ว.

น.1

แผนกทหารบก

2460

ท.บ.

น.1

แผนกทหารรักษาวัง

2460

ท.บ.ว.

น.1

2460

ท.ร. ว.

ส.1

ตำรวจภูธร

2460

ท.บ.ต.

น.1

ทหารเรือ

2460

ท.บ.ร.

น.1

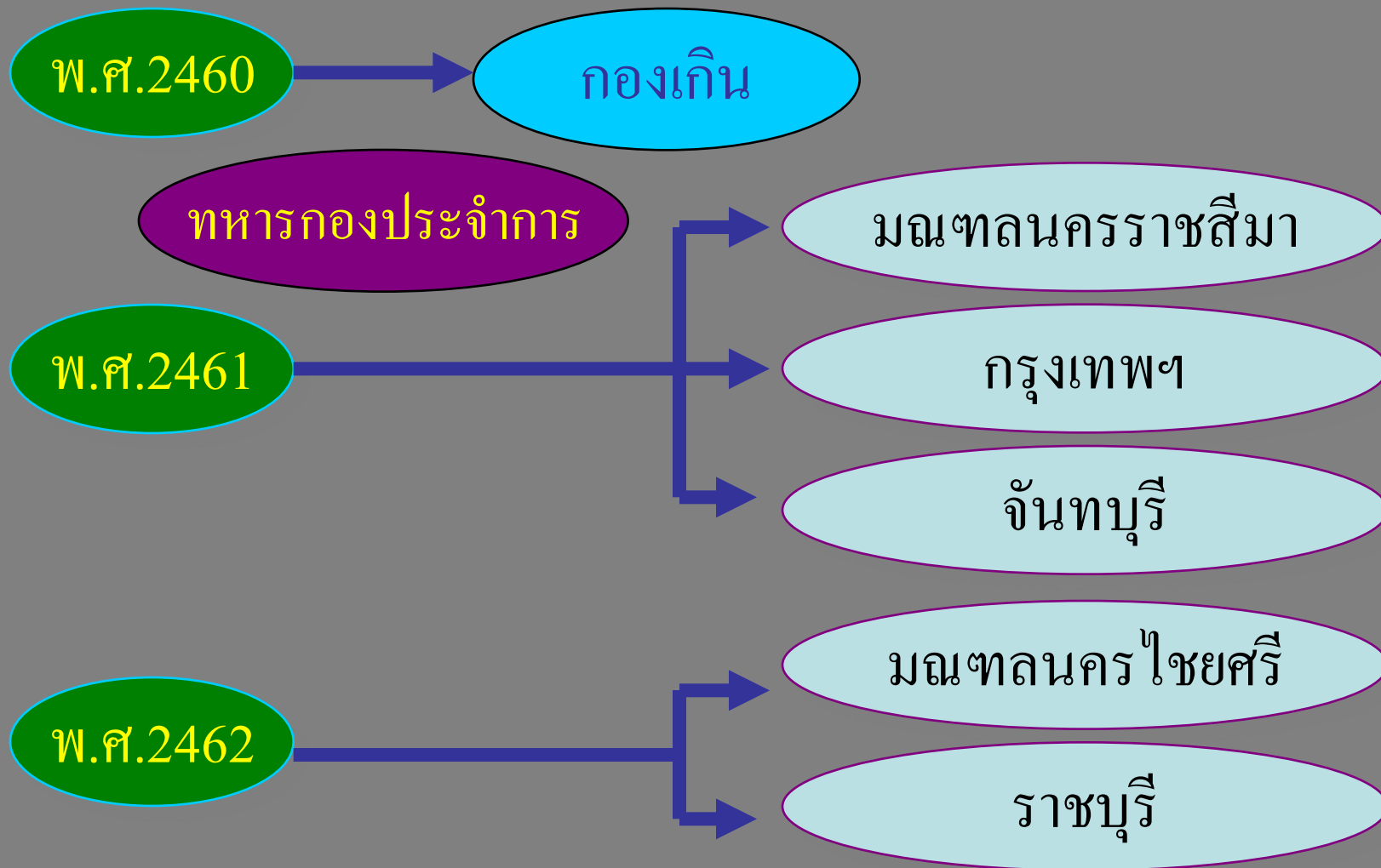
ทหารกองเกิน

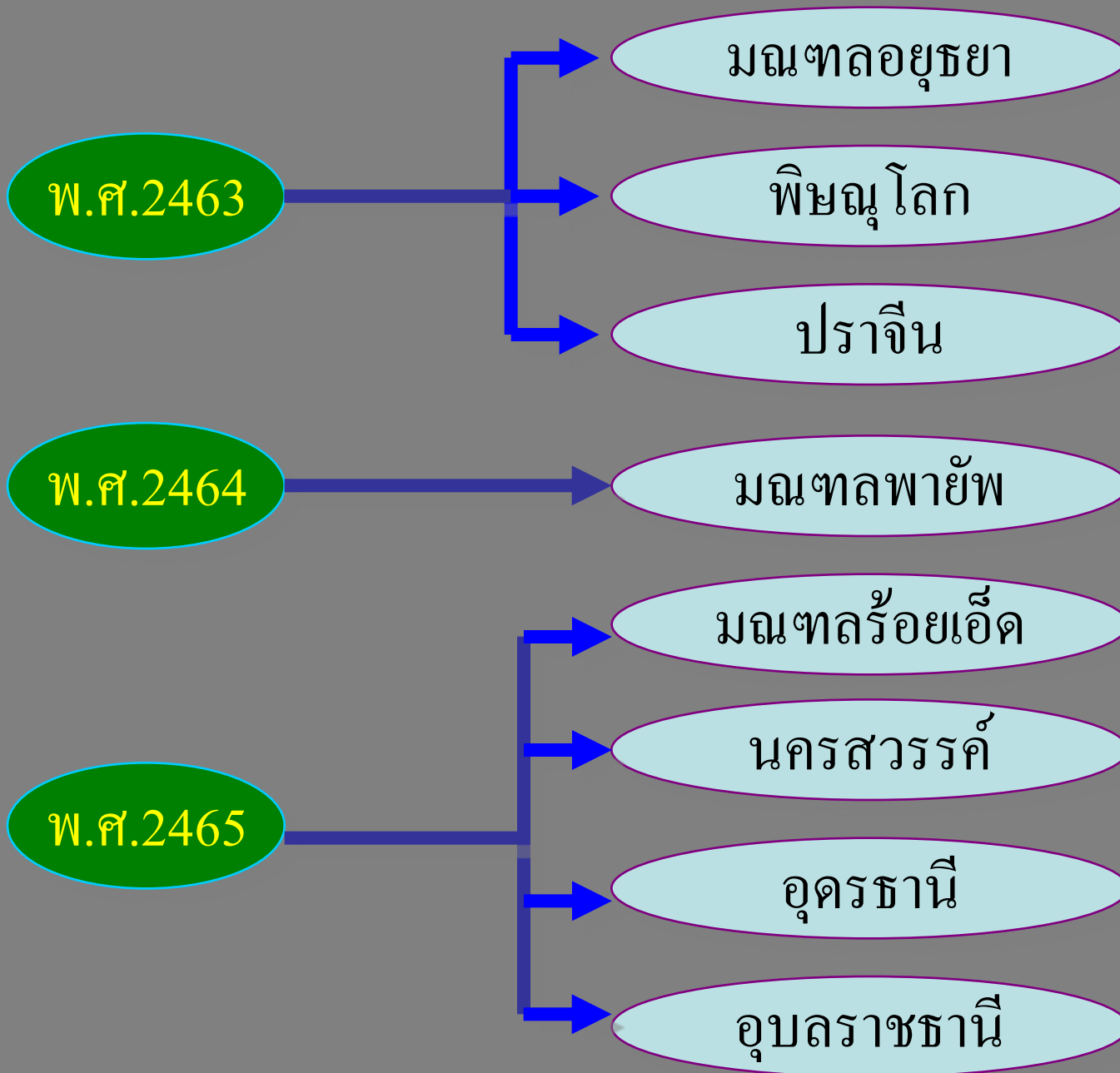
ท.บ.

น.

การเลิกสหมหายที่แขน

วิวัฒนาการทะเบียนพล

สมัยก่อนอยุธยา

สมัยอยุธยา

รัตนโกสินทร์

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

การสักเลก

การสักหมาย

เครื่องหมาย

ร.2

ร.5

ร.5

ร.6

ร.7

2.3 เครื่องหมาย

- ▶ ออกแบบการสั้กหมายใหม่
- ▶ เลิกใช้ กงทัฬ เป็นหลัก ย่อเครื่องหมายแผนก
- ▶ ใช้อักษรย่อจังหวัดภูมิลำเนา เป็น 2 ตัว
(เริ่ม พ.ศ.2476)

เรียกว่า

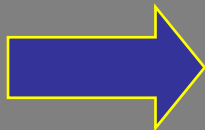
เครื่องหมายประจำตัวทหาร

ร.7

พ.ร.บ.ลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ.2475

~~สัปดาห์~~

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

เริ่มใช้ พ.ศ.2476

ท.บ.2476
น.ว.1

ท.ร.2476
ร.ย.1

ท.ว.2476
น.บ.1

ต.ร.2476
พ.น.1

วิวัฒนาการทะเบียนพล

สมัยก่อนอยุธยา

สมัยอยุธยา

รัตนโกสินทร์

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

การสักเลก

การสักหมาย

เครื่องหมาย

ร.2

ร.5

ร.5

ร.6

ร.7

ร.8

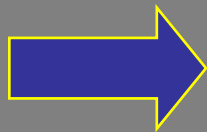

ร.8

พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ.2479

เริ่มใช้ พ.ศ.2481

~~ท.อ.~~

ท.อ.

วิวัฒนาการทะเบียนพล

สมัยก่อนอยุธยา

สมัยอยุธยา

รัตนโกสินทร์

เครื่องหมายประจำตัวทหาร

การสักเลก

การสักหมาย

เครื่องหมาย

ร.2

ร.5

ร.5

ร.6

ร.7

ร.8

ร.9

ร.9

พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ.2497

คณะปฏิวัติ
พ.ศ.2514

ประกาศ
คณะปฏิวัติ
ฉบับ 24

คณะปฏิวัติ
พ.ศ.2516

ประกาศ
ฉบับ 335

วิชาการทะเบียนพล

บันทึกข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับ
กระทรวงมหาดไทย

กำหนดหลักเกณฑ์เครื่องหมายประจำตัวทหารหรือตำรวจ